

Óvodás és kisiskolás gyermekek interpretált beszédének vizsgálata

Elméleti háttér, problémafelvetés, célok, hipotézis(ek)

Az oktatásban zajló kommunikáció egyik legfontosabb eleme a hallott szövegek információtartalmának előhívási és visszamondási képessége, mely a beszédpercepció és az emlékezet szoros kapcsolatára épül. Az elhangzott szövegek tartalmának feldolgozási hatékonyságát és a visszamondások sajátosságait már több különböző életkorban és kutatásban elemezték (Eysenck-Keane 2003, Gósy 2010, Bóna 2012). A kutatók megállapították, hogy a szövegértés életkor-specifikus, azaz az életkor előrehaladtával minőségileg változik; illetve hogy a hallott információk felidézési sikeressége függ többek között szöveg témájától és hosszától, a beszélő kognitív sajátosságaitól, valamint az egyéni beszédprodukciós készségektől is.

A jelen kutatás célja az óvodás és a kisiskolás gyermekek hallás utáni szöveginterpretációinak tartalmi szempontú vizsgálata volt. A vizsgálat fő kérdése, hogy a hallás alapú narratívák esetében mely szövegrészek felidezésére képes a gyermek és mely elemek törlődnek vagy változnak a szöveg újramesélése során, illetve hogy miben különbözik a vizsgált gyermekek interpretációja az intézmény fokától függően.

Ezzel kapcsolatban három hipotézist fogalmaztam meg: (1) az óvodások interpretálása kevésbé lesz sikeres mind a szöveg formai és tartalmi sajátosságait illetően, (2) az óvodás gyermekek is képesek lesznek a lexikai elemek felidezésére, az eltérés inkább azok interpretációjában lesz, (3) az iskolások szöveghűbben fogják visszaadni a hallott szöveget fiatalabb társaiknál.

Módszertan

A kutatáshoz harminc 3, 5 és 7 éves tipikus fejlődésű gyermek tartalomösszegzését választottam ki az ELTE BTK Fonetikai Tanszékén készülő Gyermeknyelvi beszédAdatBázis és Információtárból (GABI). A korcsoportonként vizsgált tíz-tíz gyermek mindegyike tipikus fejlődésű volt. A gyermekek egy 174 szóból álló mesét hallgattak meg lejátsszóról, melynek lexikai és grammatikai komplexitása átlagos volt. A digitálisan rögzített interpretációkat ezután a Praat szoftverben lejegyeztem, a statisztikai elemzéseket az SPSS 17.0 szoftverrel

végeztem. Az elemzéshez Onésimo Juncos-Rabadán, Arturo X. Pereiro és María Soledad Rodríguez (2005) korábbi kutatásában javasolt szempontjait használtam, melyek mentén a szöveg a mennyiségi mutatók, az információtartalom és a kohézió szempontjából is elemezhető.

Eredmények

Az eredmények csak részben igazolták a hipotéziseimet. Az első és a második feltételezés a szakirodalmi adatoknak is megfelelően igazolódott: az interpretációk mind hosszúságukban, mind szószámukban különböztek az óvodások és a kisiskolások beszédében, és az életkor előrehaladtával minden vizsgált szempontból fejlődést mutattak a gyermekek. Az intézmény típusa is hatással volt a teljesítményükre, az iskolás gyermekek - ahol már elvárás ilyen típusú feladatok megfelelő teljesítése - szignifikánsan jobb eredményeket értek el, ugyanakkor nem törekedtek jobban a szó szerinti felidézésre.

Az eredmények nem csupán kvalitatív adatokkal jellemezhetőek, a kvantitatív paraméterek rámutatnak az egyéni különbségekre, így tetten érhető a kognitív fejlettség különböző szintje is.

Következtetések

Bár a nagy egyéni különbségek és a vizsgált minta kis mérete miatt csak tendenciaszerű különbségek állapíthatók meg, a kutatás gazdagítja az anyanyelv-elsajátítás korai szakaszáról való tudásunkat.

Irodalom

Bóna Judit 2012. Hogyan mondanak vissza hallott szövegeket a középiskolások? In: Anyanyelv-pedagógia 2012/2.

Bóna Judit – Imre Angéla – Markó Alexandra – Váradi Viola – Gósy Mária 2014. GABI – Gyermeknyelvi beszédAdatBázis és Információtár. In: Beszédkutatás 246–251.

Eysenck, Michael W. – Keane, Mark T. 2003. Kognitív pszichológia. Hallgatói kézikönyv. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest.

Gósy Mária 2010. Szövegértés alapú narratívák. In: Bárdosi Vilmos (szerk.): Világkép a nyelvben és a nyelvhasználatban. Tinta Könyvkiadó. Budapest. 113–123.

Juncos-Rabadán, Onésimo – Pereiro, Arturo X. – Rodríguez, María S. 2005. Narrative speech in aging: quantity, information content, and cohesion. In: Brain and language 95. 423–434.